

Historia nomenklatury NTS

Prace związane z wprowadzeniem Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych związane były z rozpoczęciem w marcu 1998 roku negocjacji członkowskich o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, a co za tym idzie z dostosowaniem m.in. polskiego statystycznego podziału terytorialnego kraju do zasad stosowanych przez Eurostat (tj. Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych - NUTS), a także z wprowadzeniem z dniem 1 stycznia 1999 roku nowego podziału administracyjnego Polski, w którym przywrócono powiaty oraz zmniejszono liczbę województw z 49 do 16. Do 31 grudnia 1998 roku dane statystyczne zbierano dla jednostek podziału administracyjnego (dla województw i gmin), a także dla makroregionów grupujących po kilka województw (w 1998 roku wydzielano 10 takich makroregionów^[1]).

W ramach zmienionego podziału administracyjnego należało opracować nowy podział terytorialny wykorzystywany do celów statystycznych. Podział taki został ostatecznie wprowadzony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2000 roku^[2] i wszedł w życie 8 sierpnia 2000 roku. Obszar całego państwa podzielono na pięć poziomów terytorialnych, z których trzy wyższe nazwano poziomami regionalnymi (NTS 1 - obszar całego kraju, NTS 2 - województwa, NTS 3 - podregiony grupujące powiaty), zaś dwa niższe - poziomami lokalnymi (NTS 4 - powiaty, NTS 5 - gminy wraz z dodatkowo wyznaczonymi częściami miejskimi i wiejskimi gmin miejsko-wiejskich oraz dzielnicami i delegaturami wybranych miast). Ustalono wówczas 4076 jednostek NTS: 1 poziomu NTS 1, 16 poziomów NTS 2, 44 poziomów NTS 3, 373 poziomów NTS 4 oraz 3649 poziomów NTS 5 (2489 gmin, 567 części miejskich gmin miejsko-wiejskich, 567 części wiejskich gmin miejsko-wiejskich, 7 dzielnic Warszawy i 19 delegatur czterech miast).

Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych modyfikowana była wielokrotnie, przeważnie raz do roku, a zmiany polegające na dodaniu lub pominięciu jednostek, zmiany ich nazwy lub zmiany ich symbolu (kodu), wynikały głównie ze zmian w podziale administracyjnym kraju na poziomie powiatowym i gminnym (w tym nadawania miejscowościom praw miejskich, co powodowało, że gmina wiejska stawała się gminą miejsko-wiejską, a co za tym idzie w nomenklaturze NTS reprezentowana była przez trzy jednostki: gminę w całości, część miejską gminy oraz część wiejską):

- 1 stycznia 2001 r. dodano 8 jednostek NTS 5 (4 gminy wiejskie stały się gminami miejsko-wiejskimi)^[3],
- 19 kwietnia 2002 r. zmieniono podział na podregiony NTS 3 w województwie śląskim (dodano 1 podregion, zmieniono granice 3 podregionom oraz nazwy 2 podregionom). Ponadto dodano 7 jednostek NTS 4 (nowoutworzonych powiatów), dwóm jednostkom NTS 4 oraz 13 jednostkom NTS 5 zmieniono nazwę^[4],
- 27 października 2002 r., w związku ze zmianą struktury administracyjnej Warszawy, dokonano zmian na poziomie NTS 5 (1 gminę zlikwidowano, 11 gmin przekształcono w dzielnice, utworzono 1 gminę) oraz zmieniono nazwę 1 powiatu^[5],
- 1 stycznia 2003 r. zniesiono jedną jednostkę NTS 4 (miasto na prawach powiatu Wałbrzych) oraz dodano

- 2 jednostki NTS 5 (gmina wiejska stała się gminą miejsko-wiejską)^[6],
- 1 stycznia 2004 r. dodano 4 jednostki NTS 5 (2 gminy wiejskie stały się gminami miejsko-wiejskimi) oraz zmieniono nazwę 4 jednostek NTS 5^[7],
- 1 maja 2004 r. zmieniono, w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, poziom NTS 1 - zmieniono nazwę tego poziomu z „obszar całego państwa” na „regiony” oraz wprowadzono podział na 6 jednostek (region centralny, region południowy, region wschodni, region północno-zachodni, region południowo-zachodni, region północny) zamiast dotychczasowej jednej jednostki (Polska)^[8],
- 1 stycznia 2005 r. dodano 2 jednostki NTS 5 (gmina wiejska stała się gminą miejsko-wiejską) oraz zmieniono nazwę 1 jednostki NTS 5^[9],
- 1 stycznia 2006 r. dodano 4 jednostki NTS 5 (2 gminy wiejskie stały się gminami miejsko-wiejskimi)^[10],
- 16 marca 2006 r. wprowadzono modyfikacje wynikające ze zmiany przynależności powiatowej jednej gminy^[11],
- 1 stycznia 2007 r. dodano 4 jednostki NTS 5 (2 gminy wiejskie stały się gminami miejsko-wiejskimi)^[12],
- 1 stycznia 2008 r. zaczęło obowiązywać nowe Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS); zmieniono nim podział na jednostki NTS 3 (podregiony) zwiększając ich liczbę z 45 do 66 (nowe podregiony wprowadzono w 14 województwach) oraz dodano 4 jednostki NTS 5 (gmina wiejska stała się gminą miejsko-wiejską oraz gmina miejska stała się gminą miejsko-wiejską)^[13],
- 1 stycznia 2009 r. dodano 10 jednostek NTS 5 (5 gmin wiejskich stało się gminami miejsko-wiejskimi)^[14],
- 1 stycznia 2010 r. dodano 13 jednostek NTS 5 (nowopowstała gmina oraz 6 gmin wiejskich stało się gminami miejsko-wiejskimi) oraz zmieniono nazwę 2 jednostek NTS 5^[15],
- 1 stycznia 2011 r. dodano 10 jednostek NTS 5 (5 gmin wiejskich stało się gminami miejsko-wiejskimi) oraz zmieniono nazwę 2 jednostek NTS 5^[16],
- 1 stycznia 2013 r. dodano 1 jednostkę NTS 4 (miasto na prawach powiatu Wałbrzych) oraz zmieniono nazwę 1 jednostki NTS 5^[17],
- 1 stycznia 2014 r. dodano 12 jednostek NTS 5 (5 gmin wiejskich stało się gminami miejsko-wiejskimi oraz gmina miejska stała się gminą miejsko-wiejską)^[18],
- 1 stycznia 2015 r. zwiększono liczbę jednostek NTS 3 (podregionów) z 66 do 72 (nowe podregiony wprowadzono w 4 województwach: kujawsko-pomorskim, małopolskim, mazowieckim i pomorskim; w 2 województwach – opolskim i zachodniopomorskim – zmieniono granice podregionów) skasowano jedną jednostkę NTS 5 (zlikwidowana gmina) oraz dodano 6 jednostek NTS 5 (2 gminy wiejskie stały się gminami miejsko-wiejskimi oraz gmina miejska stała się gminą miejsko-wiejską)^[19],
- 1 stycznia 2016 r. dodano 10 jednostek NTS 5 (4 gminy wiejskie stały się gminami miejsko-wiejskimi oraz gmina miejska stała się gminą miejsko-wiejską)^[20],
- 1 stycznia 2017 r. dodano 10 jednostek NTS 5 (4 gminy wiejskie stały się gminami miejsko-wiejskimi oraz gmina miejska stała się gminą miejsko-wiejską)^[21].

Od przystąpienia polski do Unii Europejskiej zmiany na poziomie regionalnym (NTS 1, NTS 2, NTS 3) mogą następować jedynie równoległe z analogiczną zmianą wprowadzaną odpowiednim rozporządzeniem Komisji (UE) dotyczącym zmian w Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS).

W wyniku zmian w klasyfikacji NUTS, wprowadzonych rewizją NUTS 2016 i obowiązujących od 1 stycznia 2018 r., podział administracyjny poziomu wojewódzkiego przestawał odpowiadać podziałowi statystycznemu na poziomie NUTS 2. W konsekwencji nie było możliwości zastosowania dotychczasowego hierarchicznego schematu łączenia w jednej NTS poziomów administracyjnych i statystycznych. W związku z tym zdecydowano o uchyleniu rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych. Było to podyktowane również tym, że Nomenklatura

NTS wprowadzona była, gdy w Polsce nie obowiązywała Klasyfikacja NUTS, a po jej wprowadzeniu dublowała rozporządzenia dotyczące NUTS i podziału administracyjnego kraju. Rozporządzenie Rady Ministrów uchylające Nomenklaturę Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) zostało opublikowane w Dzienniku Ustaw 24 kwietnia 2017 r.^[22], a Nomenklatura NTS zniesiona została z dniem 1 stycznia 2018 r.

W momencie zniesienia Nomenklatury NTS, 31 grudnia 2017 r. istniało 4231 jednostek NTS: 6 poziomu NTS 1, 16 poziomu NTS 2, 72 poziomu NTS 3, 380 poziomu NTS 4 oraz 3757 poziomu NTS 5 (2478 gmin, 621 części miejskich gmin miejsko-wiejskich, 621 części wiejskich gmin miejsko-wiejskich, 18 dzielnic Warszawy i 19 delegatur czterech miast).

Podział Polski na jednostki NTS 1 obowiązujący od 1 maja 2004 r. do 31 grudnia 2017 r.

Podział Polski na jednostki NTS 2 obowiązujący od 8 sierpnia 2000 r. do 31 grudnia 2017 r.

Podział Polski na jednostki NTS 3 obowiązujący od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2017 r.
(granice województw i powiatów według stanu na 1 stycznia 2015 r.)

---

[1] Były to makroregiony: stołeczny, północno-wschodni, północny, północno-zachodni, południowy, południowo-wschodni, środkowozachodni, środkowy, środkowowschodni, południowo-zachodni.

[2] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2000 r. w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2000 r., nr 58, poz. 685).

[3] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2001 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie

wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2001 r., nr 12, poz. 101).

[4] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 marca 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2002 r., nr 34, poz. 311).

[5] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 października 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2002 r., nr 177, poz. 1458).

[6] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 października 2002 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2002 r., nr 191, poz. 1594).

[7] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2003 r., nr 208, poz. 2021).

[8] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2004 r., nr 98, poz. 998).

[9] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2004 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2004 r., nr 254, poz. 2534).

[10] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 października 2005 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2005 r., nr 206, poz. 1705).

[11] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 lutego 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2006 r., nr 34, poz. 237).

[12] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 listopada 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2006 r., nr 214, poz. 1576).

[13] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 listopada 2007 r. w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2007 r., nr 214, poz. 1573).

[14] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2008 r., nr 215, poz. 1359).

[15] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 listopada 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2009 r., nr 202, poz. 1558).

[16] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2010 r., nr

249, poz. 1658).

[17] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 listopada 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2012 r., poz. 1390).

[18] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2013 r., poz. 1587).

[19] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2014 r., poz. 1992).

[20] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2015 r., poz. 2313).

[21] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2016 r., poz. 1909).

[22] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia 2017 r. uchylające rozporządzenie w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. z 2017 r., poz. 825).